

Darvasi László

Halhatatlanok

Szerda reggel volt, éledezett a város. Sürgött és forgott az emberek dolgosabb hányada, de még ásított az iskola, nem szállt a dohányfüst a hivatali épületek előtt, ám a boltok ajtajáról lekerült a keresztbe feszített vaspánt, nyitottak. Kenyérszag szállt bele a hidegbe, puhán, kényelmesen. Húsokat pakoltak, köveztet csorgott a vér a faládákból, már dermedt is. A párában gomolygó kiscsarnok oszlopainál fősorakoztak a tejeskannák katonái. Templomba most nem igyekeztek az emberek. A télnek ebben a csikorgó idejében piac sincsen, mert minek. Kovalik érkezett, tátogó ezüst rudak, nagy csukák heverték a kocsiján. Lékből huzigálta ki őket.

Gál lassan haladt az állomás utcáján, deres ágak incselték, karcolgatták a hideget. Kiáltás szállt utána, nem is messziről. Fordult, addigra Erna elérte, lihegett rá, helyes kis tűzrózsák pirultak az asszony arcán.

- Te?!
- Szeretnék a tanár úrral tartani.
- Hová?
- Vigyen el engem.

Gál semmiképpen nem értette, honnan tudja Erna, mi a célja. Bézsét bírta szóra? Követte őt talán, a kastélyban hallgatta ki, amikor Karolinának azt mondta, holnap Pestre utazik, mert az egyik színházban föllép Thomas Mann?!

Nyikorgott cipője alatt a hó, máris fázott a lába, ez teljes képtelenség. Nem annyira régen eljátszottak egy gyerekes esküvést. Házasságot! Aztán Erna kigyógyította őt két éve, főzte beteg torkának és tüdejének a kamillát, a mentát, etette vele a fekete gyökeret. Aludt is vele egyszer, de milyen régen. Erna mindig úgy nézett rá, nagyra kerekedett a szeme, őzike lett. Úgy nézett rá mindig, mint aki kívánczodik. Fafejű, megátalkodott férj dohog az oldalán, ez is tudvalevő, az a Lackó. Furcsa gyerekek szívják a véréit. Csaknem azt mondta neki, szaladjon csak vissza oda, honnan jött, van neki férje, gyerekei, ott van Karolina, mit keresne ő mellette.

- Nem maga miatt – szólta Erna, átrebbent tekintete a férfi válla fölött.
- Hanem?
- Nem kötöm az orrára – Erna nyomban korigált. – Nem merem megmondani.

Gál lepattintotta a cigarettásdoboz fémfedelét, egy piramis sárgállt rajta, a tövében teve. Nem meri megmondani. Dehogynem meri. Szórakozik, mint egy érzelmi kisinas. Minden nő tud szórakozni, hát jó.

Ahogy beléptek az állomás épületébe, mintha várta volna őket, az állomásfőnök. Eléjük lépett.

– Nohát, tanár úr, utazunk, utazunk?

– Úgy állomásfőnök úr, úgy.

– Aztán hová, ha kérldhetem?

– Mondja meg doktor Barotánynak, hogy az anyja picsájába – bólintott Gál, mintegy radikálisan fölülírva egy középiskolai tanár szóhasználatának természetét.

– Kérem?! – a komoly vasutas elsápadt.

– Értette azt maga, állomásfőnök úr.

Recsegett a hangosbeszélő, bemondták a járatot, azonnal befut.

A füledt vonatkupéban Erna kiemelt a kistáskájából egy újságlapot, tenyérrel széthajtogatta, simogatta és a férfi kezébe nyomta. Kivágta a cikket minap egy újságból. Az úgynevezett Mosoly iskoláról volt szó. Mosolyiskola! Kikanyarította valamelyik képes magazinból, amelyre a kastélyban lelt, mert oda még mindig érkezett, jöllehet újabban elég szeszélyesen, a sajtó. Jöttek barna papírba, celofánba csomagolt divatlapok, magazinok és úgynevezett irodalmi újságok. Bézsé néha Szolnokig gurult értük. Erna kezébe akadt a híradás a Mosoly iskoláról, mely az öngyilkosok városában, a bűnös Pestben születik a napokban, és arra szövetkezett, hogy megtanítsa a melankóliától, búbánattól sújtott magyar embereknek a derút. Az öngyilkosok városa, ezt az egész világ tudja, Budapest! A magyarok és a derú két különböző, távoli dolog, nahát! Oda szeretne elmenni Erna, a kedves, rendes Mosoly iskolába. Megnézni, hogyan oktatják az emberi arcnak a mosoly tudományát. A környezetében például alig találkozik mosollyal, tükör elé is hiába áll. Az ő arca csak szabálytalan. Ha nevet, az olyan furcsa, nem szabályos. A férje sem tud mosolyogni, vigyorogni, kacagni, röhögni talán. Gálra sandított, félrebillentette a fejét, a tanár úr sem az a kifejezetten mosolygós fajta. Kahn boltos mosolyog? Goldék? Karolina? A szolgabíró? Vagy a papjaik? Nem mosolyog itt senki, nem tudnak nevetni, csak röhögni, részegen hahotázni, mint RaduKipter. Ó, mondta halkan Erna, nem nevetést kér, az van, hahota és gúnycacaj, van röhögés, de mosoly nincsen.

Már át is csattogtak a Tiszán, a folyó vitte a szürke hátán a jéglemezeket.

Gál csodálkozott, megint meglepte ez az asszony.

Kicsapta az ajtót a kalauz, nagydarab, testes ember, feszült a mellkasán az uniformis, jegyet kért, érdeklődve, csaknem tolakodón nézett rájuk, majd, mint aki érti a dörgést, kacsintott.

– Ez nem volt az? – kérdezte kajánul Gál.

– Vigyor volt. Hóbörgés! Be volt rúgva.

– Részeg nem mosolyoghat?

– A túl sok bor nem mosolyog, tanár úr.

Erna nem sokat járt Pesten, gyerekkorában egyszer-kétszer, aztán elvértve Lackóval, őszintén szólva nem nagyon érdekelte az a német író, mert mi érde-

keset láthatott volna rajta, német is, író is, őt nem kifejezetten hozza izgalomba. Az utca világa viszont lenyűgözte, a pesti utca, ahol egy dzsungeli papagáj is összezavarodna. Milyen más arca van egy nagyvárosban a télnek. Száll még a por is! Közeledő délidő izgat nagy, városi harangokat. Dudálnak, mint a bolondok! Hirdetőoszlopok kiabálnak, neonok pislognak, pedig nappal van. Óriás kirakatokban forognak a divatos emberbabák. A forgalom óriási, autó a másik autó után szalad, üldözi egyik a másikat, nem olyan komótosan haladnak, mint Bézsé a szenttamási úton. A sok szín, a sok forma! Mondta is Gálnak, és igyekezett nem mutatni az izgalmát, hogy elmegy vele, elkíséri. Valameddig. De inkább, ha lehet, sétálna és nézelődne, amíg a tanár a német író előadását hallgatja. Meg aztán, ugye, a Mosoly iskola!

Gál igyekezett nyugtatni a megzavarodott asszonyt, Erna el fog tévedni, nem talál vissza, és mi lesz vele. Az előadást este tartják. Sötét lesz már. Megeszi Pest Ernát, így kapja be, hamm. Ez a város mindig éhes. Éhes volt már ötven éve, most még éhesebb. Érti-e Erna, hogy az este itt micsoda.

– Hol fogsz aludni?

Eszébe sem jutott, az ágy, vagyis a szállás, hogy nem jönnek vissza estére. Ő most úgyis a kastélyban van, akad otthon magyarázata. Gőzölgött a férfi lélegzete. Erna nevetett kínjában, csuklott a térde.

Nem nyeli el a város, nem olyan könnyű őt megenni, ő képes megakadni bárkinek a torkán. Aztán mégis követte Gált, mintha az árnyéka lenne, gúnyosan nézték a szépruhájú nagybabák a kirakatból. Rikkancsok futottak, kis aktatászkás emberek, ferde bokájú lányok. Gesztenyét árultak füst mögött. Gál bevárta, ne maradjon le, nem szabad.

– Miért ilyen ember a férjed?

– Őt is verték.

Gál úgy tett, mintha nem tudta volna. Erna megbámult egy hatalmas, dohogva elhaladó buszt. Okádta a füstöt, akár egy óriási tüdőbetegség. Sokan utaztak rajta. Párásan homálylottak az ablakok, sötétlettek mögöttük a fejek foltjai.

– Ott van vele, Lackóval mindenki – mondta. – Rengeteg mindenki, azt hiszem. Egy nép, egy nemzetség. Benne van mind az öklében. Családok, apák, anyák, az egész gyáva, sírós rokonság. Azt hiszi, csak veréssel lehet egybe tartani ezeket, megőrizni őket a bajban, szélfújásban. Olyan kötelességnek gondolja a szigort, ami mindenekelőtt van. De én ezt nem engedtem.

– Visszaütöttél.

– Figyelmeztettem – mondta Erna, és örült, hogy a tanár nem rá néz, mert elpirult. – Elvittem kurvákhoz is!

– Micsoda?! – Gál megállt.

– Zalatnai Elekhez. Aztán a tudomására hoztam, hogy nem üthet meg többet.

– Mert akkor mi lesz?

– Akkor én nem állhatok jól magamért.

Erna lelemaradt, majd rázott magán, elszántan lépdelt a férfi után, lett közöttük vagy három-négy méter távolság így is. Fénylett a téli aszfalt, egy sarok után elvesztette, amitől megrémült, attól kezdve mindig látta a szép, divatos kalapját,

imbolygó hátát. Fázott, hova tegye a vörös kézfejét. Karcolt a hideg, játszott bután a lélegzet. Addig követte a hosszú úton, amíg egy szálloda elé nem értek. Ebben a szállodában működött egy gyönyörű kávéház. Olyan volt, mintha órák teltek volna el. Negyedóra volt mindössze. Alig mentek. Britannia volt a kávéház neve. Ide tértek be a rövid, de hosszúnak tűnő séta után.

– Templom – szólta Gál, fogta Erna kezét, többet nem szólta, húzta, terelte. Stein Frici bandája is fészkelt itt, aztán a fehér tiszt urak. Sárga szoba, Vadászterem, a székelyek ivója, ez mind itt van. Tágas, elszédítő terem, a örökös szivarillat. RaduKipter egyszer nagyon itt, amikor fölutaszott lemezt venni, egy táskányi dzsesszt elhagyott, rendes volt a főúr, utána küldték a táskát. Itt székelnak az éjszakát kísértve a pesti írók. Gyülekeznek, mint akik háborúba indulnak, itt beszélnek el a világ ügyes-bajos dolgait, itt vesznek össze halálosan, itt irigylük egymást, békülnek vállvonogatva. Mutogatják a verseiket, a meséiket, az irományukat. Tányérszerű húsokat esznek, zsírral pecsételik magukat. Mártogatják a hús levét fehér kenyérbéllel, fénylik az ábrázatok, nagy szonetteköt böfögnek. Céklalével kenik be a szeretőjük száját, játszák a vérest. Isszák a súlyos villányi borokat, megváltják a világot, de csak magukat döntik romlásba, annyira magányosak. Holnap fölolvassok, kérlek. Életfontosságú! Itt vár rájuk az életük föllépése. De csak a magányuk, az hallgatja őket.

Erna szédült ennyi élménytől, látványosságtól.

Elég, elég!

Fölfigyelt, hogy már-már bosszantó nyíltsággal bámulja őket a nyúlt férfiú egy körkörös, hajlított lábú asztalka mellől. Úgy néz, mint aki meg akarja büntetni őket. Olyan bíróféle. Hasonlított kicsit Zalatnai Elekre. Magas, ülésben is tekintélyes alak, elegáns. Erősen lenéző tekintete volt, szép, hosszú ujjjaival dobolgatott a márványon. Büntetni fog, semmi kétség.

– Figyel az úr bennünket – szólta, érezte, Gál megremege. – Ismeri?

– Van szerencsém ismerni.

– Bíró?

– Az is, de inkább író.

Ernának eszébe jutott valami.

– Én is ismerek egy író.

– Kit? – kérdezte Gál, de látszott, hogy nem érdekli.

– Magyar... Károly?

– Ja, igen, az egy népi alak. Jártak nálunk, a városban, tudom.

– Honnan tudja?

A nagyfejű író ekkor fölállt, odament hozzájuk, hanyagul tüzet kért Gáltól.

– Olvastam a verseit – szólta mintegy mellékesen, elfújta a füstöt.

Gál olyan fehér lett, mint a papírlap, amelyre a versei kerülhettek. Erna eltátozza a száját.

– Tetszettek – mondta, és visszament az asztalához, a szétszórt jegyzetei fölé hajolt.

A Duna-partra sétáltak aztán, hatalmas bejáratú, vasalt kapujú épületek között lépdeltek. Ez itt Lipótváros, tehetős emberek lakják, olyan tehetősek, mint egy gróf vagy egy herceg. Bárók gazdagsága! Megvehetnék a Kollowitz birtokot? A

budai dombok tejfehér ködben úsztak, a fehéren átpislákoló egy-egy fénybogár, a szürke folyón jégtablák tolakodtak. Sirályok rikoltoztak, a parton a hidegben is andalgott néhány szerelmes. Megebédelték a nagy zsinagóga környékén, kései ebéd volt az már, Erna főzeléket akart, aztán rántott csirkét kapott, sült krumplit, meg bort is valamennyit. Kövér kancsóból itták a piros, fűszeres bort. Gál szótlán volt, Erna jókedvű lett, nevetnie kellett, nem szégyellte.

– Mosolyogjon már, na, csak egyszer.

Gál mosolygott, nem volt az igazi.

Eljött az este, az a sok fény, hullámzó, görbülő neonok, lámpák sárga tánca, dudaszó, benzingóz, járták a várost, lehelték a hideget, egyszer csak ott voltak, ahová igyekeztek, a Magyar Színház épülete előtt. Megállt a férfi, bevárta, Erna folyton lemaradt. Hol volt már a Mosoly iskola.

Athunyorogtak a csillogó ajtóüvegen. Micsoda tumultus! Szmokingos urak és hölgyek pompás estélyikben, táncolt a fehérrel a fekete, kint cigarettáztak néhányan, jelentőségteljesek voltak, mindenki fontosnak tetszett, ez, kérem, egy világhírű irodalmi est. Gál bólintott, belépett a fényben úszó előcsarnokba, intett Ernának, maradjon. Erna nem is mert a tanár után lépni. Vagy nem akart. Még mindig belátott a zsúfolt terembe, ahol lépni alig lehetett már, billegtek a pezsgős poharak.

Állt, csak várt, ette a hideg, vacogott, szegény vagyok, szegény vagyok.

Most mit tegyen.

Így fog maradni?

Megjött egy magas, erős testű hölgy, bundában volt, mellette kicsi ember. Mintha anya jött volna a gyerekével. De nem. Igazi párok voltak. Milyen furcsák. Voltaképpen szerelmespárok. Mielőtt beléptek volna az előtérbe, megcsókolták egymást, szájon, drágám.

Drágám!

Ernának ismerősek voltak nagyon. Mintha látta már őket. Hol láthatta? Náluk, a városában, nem?

Gyere már, Emil!

Akkor valahonnan, maga sem tudta honnan, de odaállt mellé egy férfi, finom, bajuszos fej, elegáns, finom szabású posztó zakó. Szikár, magas alkat. Fialtal korában látott ilyen urakat az öreg gróf vendégségében, némelyik raccsolt, legalábbis affektált. Nem úri megjelenés mégsem, nem arisztokrata. Hanem akkor miféle szerzet. Inkább olyan otthonos. Előkelő, de nem úri. Mint aki otthon van a világban. Nem elfoglalta, nem birtokolja, csak helyet foglal benne, mint egy előkelő vendég. Nem nyúl kál, nem kapkod a dolgok után, jönnek a keze alá azok maguktól. Ezt tudta volna Erna mondani, ha nem látja meg a szája sarkában húzódó keserű vonást, az otthontalanság furcsa karcát, hogy mégsem egészen így lehet. Erna nem látott még idegen polgárt, aki mögött mintha az egész nagyvilág állt volna. Megjelent a szép, idős férfi mellett egy fiatal ember. Mint egy hordár, de annál elegánsabb. A bajuszos most Ernára nézett, megszólalt.

– Keres valakit? – németül beszélt.

A fiú fordította, elfintorodott közben, ahogy Ernát jobban szemügyre vette.

– A férjem bent van már – mondta Erna.

– Szóval itt van a férje. Újságíró?

– Mein Mann Dichter is. Ma is megdicsérték a verseit.

A bajuszos elgondolkodott, megnézte őt, szemügyre vette, hogy költő férje van ez efféle teremtménynek.

– Azt fogom mondani nekik – és a tumultus felé intett –, hogy a németeknél nem lesz több kommunizmus. Ebben bízhatunk. A német emberek nem bírnak több diktatúrát. Ezt fogom nekik mondani. A Biblia fontosabb lesz, mint bármi más. A szentségek, a tízparancsolat, az erény. Tudja, ki az a Hitler?

– Tudom – mondta Erna önkéntelenül is németül.

– És?

– Zu laut – suttogta Erna.

Kilépett az épületből Gál. Nyomban megdermedt, mozdulni sem tudott. Meglátta őket. Láta, hogy a német író, és Ernával beszél.

– Üdvözlöm, kolléga – mondta a bajuszos és meghajolt. Majd hátra ment, a hátsó kijáraton kívánt a színházba befáradni.

Gál, akit költőnek neveztek, furakodott utána. Elfelejtette Ernát. Vagy nem. Ő meg csak állt kint, mígnem rá nem fújta a keserű cigarettafüstöt. Belefújták a hidegtől piros arcába.

– Úristen, Frici!

A férfi nem szólt, csak belekarolt, s vontá odébb. Olyan volt a szorítása, mintha rendőr ragadta volna meg. Repkedett közben a tekintete, hátranézett többször, előre pislogott, meg oldalt, úgy kapkodta a fejét, mint aki veszélyt érez. Mint aki nagyon fél. Berángatta Ernát valami cukrászdába. Leültette egy kerek, vaslábú asztalhoz, cigarettáztak, fehér kötényben szaladt a vastag vádlíjú pincérlány, hozta a pohárban fölhabzó Drehereket. Frici konyakot is ivott.

– Mit akarsz éntőlem?

– Semmit. Régi ismerős vagy, nem?

– Követtél bennünket.

A férfi bólintott.

– Megint ölni akarsz?

– Engem akarnak ölni – tűnődött Frici, már ki is itta a sörét. Kért egy újabb konyakot.

– Akkor minek rángat bele?

– Mondj valamit Karolináról.

– Eszébe sem jutsz.

Erna jobban megnézte az arcát, amely minden eddigi vonást megőrzött, az álmos, mégis veszélyes tekintet, az orr akaratos ívét, a szája érzékiségét, de mintha romlani kezdett volna ez a szép férfiarc. Húzódott egy nagy seb a homlokán, beleért az arcába, élénkpiros vágat, még a félhomályban is látszott, bevarrhatták. Stein Frici beszélni kezdett. Ernának el kellett volna tennie egy csomagot. Nem akarta. Nem annyira nehéz tárgy, vászonba csomagolta. Erna vegye át az asztal alatt. Vegye már, tessék! Erna csak ellenkezett. Nem vesz át ő semmit. Őt aztán Frici semmibe ne rángassa bele. Elég volt a bolondságból. Ha nem veszi át Erna, akkor ő, Stein Frici elveszett. Megölik. Kik?! Azok, akik figyelik őket. Ki figyelni őket?! Mindegy, az asztal alá nem látnak. Nyújtsa már ki Erna a kezét. És Erna kinyújtotta.

– Hagyjál engem békén – Erna fölállt, nagyon félt. Azt a valamit gyorsan a kabátja alá dugta. Ott hagyta a veszélyes, semmirekellő embert. Visszasietett a Magyar Színház elé, maga sem értette, honnan tudja az utat, de megtalálta, már állt a bejárat előtt. Addigra jócskán az estébe értek. Oltogatták fel és le az előtér lámpáit, vége lett az eseménynek. Meleg folyt az arcára, a könnye. Tódultak a gazdag, a tehetős, az okos, a befolyásos emberek. Egyszerre megtalálta Gál, átölelte.

– Ne haragudj, Erna.

– Rossz volt egyedül.

Egy kicsiny szállodához mentek aztán. Nem beszéltek közben. Magasodott egy nagy, vörös piacház a környéken, Gál megszólalt, tudod-e, erre élt Petőfi és Jókai. Hogyne tudná! De jó volt megérkezni. A recepciós megnézte őket, a ceruzája végével ütögette a fapultot. Halak rajzai voltak a falakon. Tele volt hallal a recepció. Sügér, viza, mennyhal, kecsége, meg békák. Nagy és puffadt, zöldre festett kecskebékák. Erna, azt gondolta, föl akar az illető recepciós vágni a hülye halaival. Ezek úszkálnak a Dunában?

– Gál Endre tanár és a kedves felesége – mondta a férfi, körmölte a nagy füzetbe. Fölpillantott. – Igaz?

– Összeházasodtunk egyszer, uram – szólta Erna –, de inkább a szeretője vagyok. Nyugodtan odaírhatja, a szeretője.

A recepciósnak elnyílt a szája, aztán magában motyogva hozta az igényelt liter vörös bort. Valóban úgy aludtak, akár a hitvesek, összeért a lábuk. Furulyázott a kis szobában a hideg. Gál csődöt mondott. Erna simogatta az arcát, dúdolt. Addig csinálta, míg a férfi el nem aludt. Ő meg dúdolta neki halkán Seres Rezsőtől az öngyilkosok himnuszát. Aztán óvatosan megnézte, mit adott neki az átkozott Stein Frici.